

Utevistelse – Fjäderfä

Från seminariet "Det är inne att vara ute"

Stefan Gunnarsson (redaktör)

Att låta djuren vara utomhus är en viktig del i ekologisk djurhållning. Utevistelsen ska innebära ett gott djurskydd och en god ekonomi utan att öka risken för att djuren drabbas av parasiter. Den ska inte heller ge förluster av växtnäring som belastar vatten och luft.

Intresset för ekologiska ägg och ekologiskt kycklingkött har ökat de senaste åren. Idag utgör de ekologiska hönorna cirka 12 procent av alla höns i Sverige, medan det bara finns ett fåtal ekologiska slaktkycklingarna.

En viktig del av den ekologiska djurhållningen är att djuren ska ha tillgång till att vistas utomhus. Höns och slaktkycklingar är anpassade för att vara ute, men en djurhållning där djuren är utomhus året runt ställer krav på god planering och skötsel.

Fördelar med utedrift

Att ge värphöns och slaktkycklingar möjlighet till utevistelse har många fördelar för djurens hälsa och främjar deras välfärd. Djuren får utlopp för sina naturliga beteenden; de beteendestörningar som förekommer i intensiv djurhållning uppträder sällan om djuren kan gå ute. Dessutom är det bra med motion.

Djurstallarnas jämnare klimat skyddar djuren mot väder och vind under den kalla årstiden. Men luften är ofta sämre i stallmiljön än utomhus. I stallbyggnaderna finns mer damm och mer gödselgaser som till exempel ammoniak. Inomhusmiljön gör också djuren mer känsliga för luftvägsinfektioner eftersom flera djur delar på ett mindre utrymme. Inte ens ett välventilerat stall har lika bra luft som utomhusluften. Därför är spridningen av luftburna mikroorganismer större inomhus än utomhus.

Hönorna bör uppmuntras att vara ute. Att äta gräs är en viktig sysselsättning för djuren och ger ett bra tillskott av grovfoder. En väl använd rastgård gör att djuren utnyttjar alla utrymmen på ett bra sätt. Genom att de sprider sig både ute och inne minskar den effektiva belägningsgraden. Det förhindrar aggressioner och andra former av beteendeproblem. Dessutom sprids gödseln jämnare.

En veranda eller vinterträdgård i direkt anslutning till utgångshålen från hönshuset gör att hönorna lockas ut ur huset. I verandan ska hönorna ha strö och sittpinnar. Ströbädden i verandan ska vara torr och lucker så att hönorna trivs och använder den.

Rastgården ska vara avgränsad med stängsel mellan olika hönsgrupper och områden utanför rastgården. Låt hönorna få tillgång till rastgården efter att de värpt färdigt under morgonen. Se till att plocka de ägg som läggs i rastgården, så att inte hönorna blir vana att värpa utomhus.

Utmaningar med utedrift

När djuren ska hållas utomhus är det viktigt att tänka på att parasitsjukdomar kan få ökad spridning inom djurgruppen. De vanligaste inälvparasiterna sprids genom gödsel i ströbädd eller rastgård. Andra djur i flocken får i sig parasitägg genom att de hackar i smittad ströbädd eller äter infekterat gräs.

Särskilt känsliga är unga djur såsom slaktkycklingar och då särskilt för coccidios. Man måste förebygga parasitproblem i en ekologisk besättning med andra metoder än i en konventionell. Djur i ekologisk produktion kan inte avmaskas i förebyggande syfte, utan bara om de är konstaterat sjuka. Tyvärr har det visat sig att både hönshus och rastgårdar är mycket svårsanerade för parasitmitta.

Ett gammalt sätt att skydda djuren från tarmparasiter är att regelbundet byta rastgårdar så att parasiterna hinner dö av mellan betessäsongerna. Många parasiter är artspecifika, de kan alltså inte smitta mellan olika djurarter. Om parasiterna blir uppäten av ”fel” djurslag så dör de. Det gör att växelbete mellan olika djurslag kan minska parasitrisken, men det kan vara svårt att lösa i större besättningar.

Tarmsjukdomar som salmonella kan också spridas genom kontakt med smittade djurs gödsel utomhus. Utfodra bara inomhus eftersom fodret kan dra till sig gnagare och vilda fåglar som kan sprida

smittor till dina fjäderfån. Rödsjuka- och salmonellabakterier kan ligga kvar under lång tid i rastgården om inte lantbrukaren rengör eller jordbearbetar de smittade områdena.

Höns och miljöpåverkan

- Höns ute kan bidra med flera nyttigheter såsom att skörda sitt eget foder, sprida gödsel och bekämpa ogräs samt skadeinsekter.
- Släpp på hönsen först när betet börjar växa och ta bort hönsen när betet slutar växa. Då kan vegetationen återetablera sig.
- För att hönsen ska sprida gödseln jämnare kan man använda system med strip- eller rotationsbete samt använda flyttbara väderskydd.

Den 20–21 november 2012 samlades omkring 50 lantbrukare, rådgivare, forskare samt representanter för myndigheter och branschorganisationer i Skara. Syftet med seminariet var att förena forskning och praktiska erfarenheter av parasiter och andra aspekter av utevistelse i ekologiska besättningar. Foto: Anna Wallenbeck.

Viktig att tänka på

- **Noggrann planering av djurmiljön.** Planera hönshus, veranda och rastgård så att de tillgodoser djurens behov. Rastgården ska ha träd och buskar för att djuren ska kunna söka skydd och känna sig trygga. En bra utformad veranda (vinterträdgård) gör att hönorna lättare vågar sig ut i rastgården. Det är viktigt att hönorna använder rastgården så mycket som möjligt under dagen då de har tillgång till den.
- **Se till att ha ett bra växttäck i rastgården** och att växttäckets bibehålls i rastgården under hela perioden då hönorna är ute. Det är viktig sysselsättning för djur och ger ett bra tillskott av grovfoder till foderstaten. Utfodra bara inomhus. Fodret kan dra till sig gnagare och vilda fåglar som kan sprida smittor till dina fjäderfån.
- **Rengör noga mellan omgångarna.** Rengör och desinficera hönshus och veranda innan nya djur sätts in. Om spolmasksmitta konstaterats behövs, förutom desinficering mot maskägg, en noggrann sanering av rastgården. Byt rastgård om det finns flera. Byt ytlager i rastgården närmast hönshuset eller harva de områden där djuren varit mest.
- **Anslut till kontrollprogram.** Anslut dig gärna till Svenska Äggs Omsorgsprogram och/eller Hälsokontroll spolmask för att förebygga problem med inälvsmask.
- **Behandla sjuka djur.** Om djuren är sjuka och/eller provtagningen visar på mycket maskägg i gödseln så ska djuren behandlas med avmaskningsmedel i samråd med veterinär. Tänk på karenstiderna för hönsäggen.

Utgivningsår: 2013, Uppsala

Utgivare:

SLU, EPOK – Centrum för ekologisk produktion och konsumtion

Layout: Pelle Fredriksson, SLU, EPOK

Foto: iStockphoto.com, Stefan Gunnarsson, Anna Wallenbeck.

© SLU, Sveriges lantbruksuniversitet

Innehållet är sammanställt från föreläsningar vid seminariet "Det är inne att vara ute" den 20–21 november 2012. Föredragande var Magnus Göransson, Johan Höglund, Désirée Jansson, Karl-Ivar Kumm, Eva Salomon, Birgitta Staaf Larsson samt Åsa Odelros.

Mer dokumentation finns på <http://www.slu.se/ute-nov12>

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

Sveriges lantbruksuniversitet

Huvudorter är Alnarp, Skara, Umeå och Uppsala.

Tel: 018-67 10 00 • www.slu.se • Org nr: 202100-2817